

Жана Моне, яка спрямована на підвищення якості викладання і досліджень в галузі досліджень Європейського Союзу. Нарешті, Комісія надає стипендії високого рівня студентам і співробітникам по всьому світу, а також є можливість здобувати освіту за спільним магістерськими програмами та докторськими ступеням [6].

Отже, програма Східного партнерства з'явилася як частина Європейської політики сусідства в результаті прагнення Європейського Союзу розвивати більш тісні зв'язки зі східними партнерами, в тому числі і з Азербайджаном. Для досягнення своїх цілей Євросоюзом

було виділено чотири пріоритетні галузі та формування в них нової парадигми цінностей: безпека, демократія, економіка, енергетика і контакти між людьми. Заклавши нову основу для співробітництва з Азербайджаном у контексті Східного партнерства, ЄС намагається зміцнити свої позиції на Південному Кавказі, діючи відразу в різних напрямках. Але при цьому необхідно враховувати, що СП сторони розглядають по-різному, а відповідно ця програма не може повністю задовольняти інтереси всіх сторін.

Література

1. Communication from the Commission: Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours COM (2003) 104 final of 11.3.2003. URL: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/com03_104_en.pdf
2. Analysis of European Neighbourhood Policy (ENP Action Plans for South Caucasus: Armenia, Azerbaijan and Georgia). *Center for Policy Studies Central European University*. URL: http://pdc.ceu.hu/archive/00003063/01/Analyses_of_European_Neighbourhood_Policy.pdf
3. Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit Prague, 7 May 2009. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/107589.pdf
4. Сообщение Европейской Комиссии для Европейского парламента и Европейского совета. Восточное партнёрство: COM (2008) 823 final of 3.12.2008. URL: http://eeas.europa.eu/eastern/docs/com08_823_ru.pdf
5. Соглашение о партнерстве и сотрудничестве между ЕС и Азербайджаном 1996 г. URL: http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/eea/pca_azer.htm
6. EU-Azerbaijan relations. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquartershomepage/4013/eu-azerbaijan-relations_en
7. Commission delegated regulation № 154/2013 of 18 December 2012. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/january/tradoc_152060.pdf
8. Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) – 2014–2020. Single Support Framework for EU support to Azerbaijan (2014–2017). URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/pdf/financing-the-enp/azerbaijan_2014_2017_programming_document_en.pdf
9. Концепция развития «Азербайджан–2020: взгляд в будущее». URL: http://www.president.az/files/future_ru.pdf
10. EU-Azerbaijan Subcommittee on Justice, Freedom, Security and Human Rights and Democracy. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/11971/eu-azerbaijan-subcommittee-onjustice-freedom-security-and-human-rights-and-democracy_en

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ВІННИЦІ НА ШЛЯХУ ДО УТВЕРДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Горбатюк М. В.

*кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України*

Ідею про необхідність впровадження європейських стандартів в управлінні містом і житті місцевої громади активно просувала команда Вінницького міського голови В. Гройсмана (2006–2014 рр.). Слоган «Вінниця – європейське місто» часто лунав з 2010 р. У вересні 2010 р. депутати Вінницької міської ради затвердили концепцію Стратегічного плану розвитку міста на період 2011–2020 років «Вінниця – 2020: сучасне та комфортне європейське місто», що визначала основні напрямки розвитку міста [1]. У червні 2013 р. з'явилася «Стратегія розвитку Вінниця-2020» [1], у якій було прямо прописано, що метою діяльності місцевих політиків є «перетворення Вінниці на сучасне європейське місто» [2].

Переломним моментом як для загальнодержавної так і для місцевої політичної еліти виявилася відмова 4-го Президента України В. Януковича підписати угоду про асоціацію України з Європейським Союзом на саміті у Вільнюсі у листопаді 2013 р. У переддень саміту депутати Вінницької міської ради одногосно ухвалили рішення про однозначну підтримку європейського курсу України і надіслали відповідну заяву Президенту України В. Януковичу, у якій стверджували, що не бачать іншого шляху для України окрім європейського і висловлювали готовність взяти на себе відповідальність за впровадження вимог Угоди про Асоціацію у частині, яка відноситься до компетентності органів місцевого самоврядування [3]. Цим же рішенням на

знак європейського вибору територіальної громади міста Вінниці депутатський корпус присвоїв назву Європейська площа одному зі скверів у центрі міста.

У 2015 р. зібрана на той час уже колишнім міським головою В. Гройсманом команда використала попередні напрацювання і поширену після Євромайдану моду на «європейськість» і для участі у місцевих виборах створила політичну партію «ВІННИЦЬКА ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ». Основою програми «ВЕС» стала «Стратегія розвитку Вінниці-2020», а у політичній агітації зазначалося, що «команда йде на вибори до Вінницької міської ради на чолі із Сергієм Моргуновим аби продовжився рух Вінниці як сучасного, динамічного і комфортного європейського міста» [4]. Під цим брендом команда В. Гройсмана здобула доволі переконливу перемогу на виборах до Вінницької міської ради. За партію проголосувало дещо більше 37 % виборців. Результат дав партії 20 депутатських мандатів – більше третини з 54 місць у раді [5]. Тоді ж «мером» міста був обраний в.о. міського голови С. Моргунов, який очолював список «ВЕС» на виборах, а у 2006–2014 рр. працював секретарем ВМР.

Особливо активно у діяльності місцевої політичної еліти використовувалася тематика екології та енергоефективності. У 2011 р. Вінниця офіційно підтримала Угоду Мерів – ініціативу Європейської комісії зі сталого розвитку міст. Угода охоплює місцеві та регіональні органи влади, які беруть на себе добровільні зобов'язання підвищувати енергоефективність та нарощувати використання відновлювальних джерел енергії на своїх територіях. Слідуючи цим зобов'язанням, підписанти Угоди прагнули скоротити власні викиди CO₂ щонайменше на 20 % до 2020 р., сприяючи, таким чином, розвитку екологічно орієнтованої економіки та підвищенню якості життя [6]. Для досягнення цієї мети ВМР було розроблено і затверджено у червні 2013 р. «План Дій зі сталого енергетичного розвитку Вінниці до 2020 р.» [7]. Цей план став основним документом, що регламентував скорочення викидів парникових газів у навколишнє середовище на території міста через реалізацію заходів з енергозбереження, використання енергоефективних технологій та підвищення рівня свідомого ставлення населення до питань екології та енергоощадності. Відповідно до плану викиди CO₂ мали знизитись з 1987055 т/рік у 2010 р. до 1552109 т/рік у 2020 р., або на 21,89 % [8, с. 71].

У 2013 р. Вінниця приєдналася до загальноєвропейського руху за енергоефективність. Тоді у місті вперше було відзначено Тиждень сталої енергетики, що також є ініціативою Європейського Союзу. В ході його відзначення у різні роки проходились велопробіги, проводилось інформування мешканців міста про нетрадиційні джерела енергії, технології вітрової енергетики, виготовлення пелетів з біомаси для дітей, інформаційно-просвітницькі заходи та ігри для дітей на тему сортування сміття, відновлювальної енергетики, ви-

ставки енергозберігаючого обладнання та матеріалів, демонстрація фільмів та відеороликів на екологічну тематику тощо.

Починаючи з 2011 р. ВМР та Swiss State Secretariat of Economic Affairs (SECO) реалізовували у місті спільний проект з енергоефективності, який передбачав 1) технічну і фінансову підтримку в модернізації двох мікрорайонів міста, підвищення інституційної спроможності КП «Вінницяміськтеплоенерго» та допомогу в отриманні Європейської енергетичної відзнаки [9]. При підтримці швейцарських консультантів у місті було вибудовано систему управління процесами, які спрямовані на підвищення енергоефективності міста, зокрема затверджено План дій зі сталого енергетичного розвитку. За два роки реалізації проекту інвестиції в заходи з підвищення енергоефективності у Вінниці за даними ВМР збільшились майже вдвічі (з 12,2 млн. грн. у 2012 р. до 23,4 млн. грн. у 2014 р.) [9]. За результатами проведених заходів у травні 2015 р. Вінниця стала першим містом в Україні, яке отримало Європейську енергетичну відзнаку. У березні 2015 р. згаданий проект було розширено та продовжено ще на 2 роки, як зазначено на сайті ЕЕА «з огляду на його дуже позитивні результати» [10].

Екологічна програма, започаткована ВМР, продовжує діяти. У червні 2019 р. депутати міської ради затвердили Перспективну програму дій на 2019–2022 рр. за напрямом «Європейська енергетична відзнака» [11], яка передбачає низку заходів у т.ч.: створення місцевого ринку послуг з електропостачання; переведення низки котелень системи централізованого тепlopостачання міста на біомасу; обладнання всіх багатоквартирних будинків загальнобудинковими лічильниками води та тепловими лічильниками; заміну ламп на LED, модернізацію електропроводки та електроустаткування, заміну вікон на енергоефективні у будівлях освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту, їх термомодернізацію (утеплення); реконструкцію ТЕЦ, теплових мереж, насосних станцій, мереж водопостачання та каналізації, очисних споруд; розвиток велосипедної інфраструктури тощо [11].

Поряд із питаннями екології і енергоефективності вінницька міська влада досягла певних успіхів у наближенні до європейських стандартів мобільності міського населення та якості транспорту. У період з 2007 по 2011 рр. Вінниця безкоштовно отримала 116 трамваїв від міста Цюрих (переважно Karpfen B4, Karpfen Be4/4, Mirage Be 4/6) у рамках договору з Швейцарією [12]. Починаючи із 2015 р. у місті було налагоджено виробництво трамваїв під власним брендом VinWay, шляхом переобладнання вагонів Tatra T4 та Tatra KT4 [13].

У 2015 р. Вінниця приєдналася до Європейської ініціативи CIVITAS, що об'єднує понад 300 міст та має на меті розвиток системи громадського транспорту в Європі, і стала першим українським містом, що почало

співпрацю з європейськими структурами у цьому напрямку. Вже у 2018 р. Вінниця стала лауреатом CIVITAS Awards 2018 – Європейська Комісія відзначила місто у номінації «За сміливий та інноваційний підхід» за впровадження практики модернізації трамваїв з власним брендом VinWay [14]. А у 2019 р. місто перемогло у номінації Bold Measure Award – Європейська Комісія присудила Вінниці європейську відзнаку у сфері сталої міської мобільності та чистого транспорту CIVITAS 2019 «за впровадження інноваційних підходів у сфері міського транспорту» [15].

У вересні 2019 р. Вінниця вперше долучилася до проведення Днів європейської спадщини – спільної ініціативи Ради Європи та Європейської Комісії, що передбачає проведення культурних заходів з метою підвищення обізнаності про матеріальну та нематеріальну спадщину. Культурні заходи за визначеною Радою Європи тематикою – «Мистецтво та розваги: спадщина у головній ролі» тривали з 27 по 29 вересня 2019 р. [16]. Проведенні заходи відповідали основним вимогам до проведення Днів Європейської культури – розкрити багатство та розмаїття спільної спадщини в контексті міжнародного культурного діалогу, привернути увагу до національних і регіональних особливостей.

Питання дотримання прав людини, зокрема гендерної рівності також посідають одне із важливих місць у діяльності ВМР. У червні 2017 р. ВМР прийняла рішення приєднатися до Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад і доручила підписати її міському голові С. Моргунову [17]. Цим самим ВМР добровільно взяла на себе зобов'язання в межах своїх повноважень забезпечити виконання її положень, а саме сприяти викоріненню дискримінації за ознаками статі, раси, етнічного або соціального походження, генетичних особливостей, мови, релігії або переконань, політичних або інших поглядів, належності до національних меншин, майнового стану, місця народження, інвалідності, віку або сексуальної орієнтації [18].

У лютому 2019 р. радою була затверджена програма «Громада за рівність» щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2023 р., у якій були враховані рекомендації «Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад» та Стратегії гендерної рівності Європейського Союзу, що ґрунтовані на європейських цінностях та стандартах [19]. Основні заходи, заплановані програмою, полягають у проведенні навчань співробітників органів місцевого самоврядування з метою підвищен-

ня їх гендерної чутливості; інформаційно-просвітницькій діяльності у соціальних мережах, ЗМІ, поширенні соціальної реклами на тему гендерної рівності та протидії гендерно-зумовленому насильству тощо [19, с. 14–25]. Також програмою передбачено створення до 2023 р. притулку для осіб, що відчувають загрозу або потерпілих від гендерно-зумовленого та домашнього насильства [19, с. 22].

Досягнення місцевої політичної еліти Вінниці у просуванні європейських цінностей, були неодноразово оцінені ПАРС. За участь у партнерських проектах, налагодженні зв'язків з іноземними муніципалітетами, організацію європейських заходів, членство ВМР та підконтрольних їй структур в організаціях, що об'єднують місцеві органи влади у 2013 р. Вінниця отримала Європейський Диплом, 2015 р. – Почесний Прапор, а у травні 2020 р – Почесну Відзнаку [20].

Міською політичною елітою активно використовується бренд Європи. З 2008 р. у місті щорічно відзначається День Європи [21]. Приналежність до Європи і європейських цінностей доволі часто артикулюється міською владою під час різних подій та акцій. Наприклад, у квітні 2014 р. з ініціативи Вінницької молодіжної ради стартував екологічний проект для дітей та підлітків «Європейський сад», суть якого полягала у залученні дітей до обробки земельної ділянки на Європейській площі та висадженні на ній квітів, кущів і дерев з метою навчити їх з турботою ставитися до зелених насаджень [22]. У травні 2020 р. проходив онлайн конкурс «Навчальний заклад європейського рівня 2020», що мав визначити навчальні заклади, «в яких підтримуються європейські цінності для навчання та умови для змістовного дозвілля молоді» [23]. Під час зустрічі Нового 2019 і 2020 рр. ВМР організувала «Новорічну розважальну інтерактивну програму “Новий рік по-європейськи”», при цьому організатори не вказували у чому ж полягає «європейськість» свята [24] і т.д.

Підводячи підсумок, варто відмітити, що місцева політична еліта Вінниці активно включилася у низку проектів, ініційованих структурами Європейського Союзу, особливо тих, що стосуються екології, енергоефективності та гендерної рівності, і має певні здобутки на цьому поприщі, які підтверджуються європейськими нагородами. Проевропейська риторика та артикулювання приналежності до європейської цивілізації забезпечили можливість частині еліти отримати та утримувати політичну владу у місті впродовж тривалого часу.

Література

1. Стратегія розвитку «Вінниця – 2020»: SMILE CITY – місто привітних та усміхнених людей. URL: <https://www.myvin.com.ua/ua/news/politics/21610.html>
2. «Стратегія розвитку Вінниця-2020». URL: <https://www.vmr.gov.ua/TransparentCity/Lists/StrategyVinn2020/Default.aspx>
3. Вінницька міська рада на підтримку євроінтеграції дала назву Європейській площі скверу в історичному центрі міста. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Lists/CityNews/ShowNews.aspx?ID=847>

4. Бобрусь О. Команда Гройсмана-Моргунова йде на місцеві вибори від власної партії. Піаритись будуть на стратегії. URL: <https://vn.20minut.ua/Polityka/komanda-groysmana-morgunova-yde-na-mistsevi-vibori-vid-vlasnoyi-partiy-10462931.html>
5. Рибак В. Вінницька міська рада: коаліція Гройсмана-Порошенка узурпувала владу. URL: <https://www.chesno.org/post/339/>
6. Угода мерів. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Lists/MajorsAgreement/ShowContent.aspx?ID=8>
7. Рішення Вінницької міської ради про затвердження «Плану Дій зі сталого енергетичного розвитку м. Вінниця до 2020 року» від 21.06.2013 р. № 1356. URL: <https://www.vmr.gov.ua/ContentLibrary/71366901-d1a7-4f23-85d3-48cc22bdfbf3/14/SEAP%20of%20Vinnytsia.pdf>
8. Рішення Вінницької міської ради про затвердження «Плану дій зі сталого енергетичного розвитку міста Вінниця до 2020 року (оновлена версія 2016 року)» від 24.02.2017 р. № 620. URL: <https://www.vmr.gov.ua/ContentLibrary/71366901-d1a7-4f23-85d3-48cc22bdfbf3/14/SEAP%20of%20Vinnytsia%202016.pdf>
9. Вінниця – перше місто України, яке отримало Європейську енергетичну відзнаку. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Lists/CityNews/ShowNews.aspx?ID=2061>
10. Pilot countries. Ukraine. URL: <https://www.european-energy-award.org/who-is-taking-part/pilot-countries>
11. Рішення Вінницької міської ради «Про затвердження Перспективної програми дій на 2019–2022 роки за напрямом “Європейська Енергетична Відзнака”» від 27.06.2019 № 1839. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2019/%E2%84%961839%2027-06-2019.pdf>
12. Качор А. Швейцарські трамваї Вінниця отримає безкоштовно – Моргунов. URL: <https://vezha.ua/shvejtsarski-tramvayi-vinnytsya-otrymae-bezkoshtovno-morgunov/>
13. Гоц Д. Більше місць та відкидні сидіння: у Вінниці створили десятий VinWay. URL: <https://vezha.ua/bilshe-mists-ta-vidkydni-sydylnya-u-vinnytsi-stvoryly-desyatj-vinway-foto/>
14. Вінниця отримала найпрестижнішу нагороду у сфері «чистого» міського транспорту – CIVITAS Awards 2018. URL: <https://www.myvin.com.ua/news/1608-vinnytsia-otrymala-naiprestyzhnishu-nahorodu-u-sferi-chystoho-miskoho-transportu-civitas-awards-2018>
15. Вінниця отримала європейську відзнаку у сфері сталої міської мобільності та чистого транспорту CIVITAS 2019. URL: <https://www.myvin.com.ua/news/7209-vinnytsia-otrymala-ievropeisku-vidznaku-u-sferi-staloi-miskoi-mobilnosti-ta-chystoho-transportu-civitas-2019>
16. У Вінниці вперше відбулися Дні європейської спадщини. URL: <https://www.myvin.com.ua/news/7148-u-vinnytsi-ivpershe-vidbulysia-dni-ievropeiskoi-spadshchynu>
17. Рішення Вінницької міської ради «Про приєднання до Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад» від 23.06.2017 № 780. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Branches/ContentLibrary/61daf56d-7fe7-4460-98b1-c76a7311f23c/29/%E2%84%96780%2023-06-2017%20%D0%9F%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
18. Європейська Хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Branches/Lists/WorkAndSocialProtection/ShowContent.aspx?ID=29>
19. Рішення Вінницької міської ради «Про затвердження Програми «Громада за рівність» щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2023 року» від 22.02.2019 № 1567. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2019/%E2%84%961567%2022-02-2019.pdf>
20. Вінниця отримала Почесну Відзнаку Ради Європи. URL: <https://vezha.ua/vinnytsya-otrymala-pochesnu-vidznaku-rady-jevropu-foto/>
21. День Європи-2018 у Вінниці: твори Шекспіра англійською, віденський вальс по-вінницьки, симфо-шоу «світові хіти». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Lists/CityNews/ShowNews.aspx?ID=5039>
22. У Вінниці почали облаштовувати «Європейський сад». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Lists/CityNews/ShowNews.aspx?ID=1155>
23. Вінницьких студентів запрошують долучитись до голосування у конкурсі «Навчальний заклад європейського рівня 2020». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Lists/CityNews/ShowNews.aspx?ID=6954>
24. Зотов М. Вінниця зустрінатиме 2020 рік «по-європейськи». URL: <https://misto.vn.ua/misto/vinnicya-zustrichatime-2020-rik-po-jevropejski/>

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ
І ВИКЛИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали
Міжнародної науково-методичної конференції
(Суми, 29-30 травня 2020 року)

Суми
2020

УДК: 341-044.247:37.013
Ц62

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Завгородня В. М., канд. юрид. наук, доцент
Куліш А. М., д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України
Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент
Самойленко Є. А., канд. юрид. наук, доцент
Славко А. С., асист. кафедри МЄПЦПД СумДУ
Чурилова Т. М., канд. юрид. наук, доцент
Швагер О. А., асист. кафедри МЄПЦПД СумДУ
Шмігель Міхал, д-р істор. наук, доцент

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту права СумДУ (протокол № 9 від 18 червня 2020 р.)

Ц62 Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матер. Міжнар. наук.-метод. конф. (Суми, 29-30 травня 2020 р.) / ред. колегія : В.М. Завгородня, А.М. Куліш, та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 266 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені в рамках Міжнародної науково-методичної конференції «Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції», присвяченої актуальним питанням європейських студій, педагогіки, політики, історії та права.

© Сумський державний університет, 2020

Наукове видання

ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ І ВИКЛИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали
Міжнародної науково-методичної конференції
(Суми, 29-30 травня 2020 року)

Відповідальний за випуск В. М. Завгородня
Комп'ютерне верстання М. В. Плотнікова

Матеріали друкуються в авторській редакції.
Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат,
економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Позиція редко-
легії не завжди збігається з думками авторів.

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 21,86. Обл.-вид. арк. 24,93. Тираж 100 пр.

Зам. №
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.